

Literární putování

Libereckým
krajem

březen
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

Do kraje pod Žalým za nejvýznamnějším krkonošským autorem, lyžařem a portrétistou Vrchlického a tvůrcem Podmraku

V březnu bývají Krkonoše ještě zasypány sněhem, jižní strana hor spadající k Jilemnici a Vrchlabí by však s jarem a za hezkého počasí mohla nabídnout svou přívětivější tvář. Putování ostatně začneme zcela pod horami, v Horní Branné u Vrchlabí, v níž se narodil **Josef Šír** (7. ledna 1859 – 8. května 1920, Příchovice), asi nejvýznamnější krkonošský autor. Po vystudování učitelského ústavu v Jičíně vystřídal několik působišť v Podkrkonoší (mj. Roztoky u Semil či Stará Ves u Vysokého nad Jizerou), do něhož zasadil děj povídek a románů, např. **Horské prameny: povídky a obrázky z Krkonoš** (1904), **Robotou života: povídky** (1905), **Msta** (1911, z Jilemnice), **Z hor** (2013), **Pašerák a jiné obrázky z hor** (1913), **Štvanice: dva obrazy z Krkonoš** (1919), **Povídky z Krkonoš I a II** (1932), **V horské škole** (1934), **V mlhách** (1936), **Na pobytí** (1940), **Hory za války** (1945) a **Cesta k člověku. Povídky z Krkonoš o 3 dějstvích** (1934) a **Tkalci: drama ze života krkonošského lidu ve třech jednáních s proměnou** (1934). Z Branné se vydáme na vrch Přední Žalý s rozhlednou, o kterém Šír také často psal.

HORSKÉ PRAMENY: POVÍDKY A OBRÁZKY Z KRKONOŠ V SOUBOJI SVĚTLA

Josef Šír

V bělostném rouchu vypíná se nad modrými lesy vážné horstvo. Prořídými, přišedivými lesy jest místem proloženo, a holé téměř jeho jest jemně rozbrázděno a vystíněno.

Nad horami klene se jasné nebe, a ony hledí tak chladně, tak smutně a mlčelivě koldokola do usměvavé přírody...

Krkonoše!

...

Hory v nížině vypadaly jako obrovské, lesklými šupinami pokryté obludy, mající na hřbetech i na bocích černé, roztřepané ploutve.

...

Dole mezi strakatými lány krčily se dědinky víc a více do hustého loubí, jen šedá Jilemnice leskla se mezi lesy a zelenými pruhy, bez obavy a bez ostychu nastavujíc obnaženou, břidlicovou šiji svoji nebi vstříc. Pod zamračeným Černým kopcem leželo ve strakaté, široce rozložené, kostkované sukni město Vrchlabí, obstoupeno jsouc mnoha komíny.

Každý měsíc zveřejníme nový výlet za zajímavými literárními osudy a památkami našeho kraje.

Informace a podklady ke každé vycházce včetně mapy s trasou výletu naleznete vždy na našich webových stránkách a sociálních sítích. Vydejte se s námi odkrýt literární stopy v našem kraji!

www.kvkli.cz

Literární putování

Libereckým krajem

březen
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

U Machovčiny chalupy seděli na lavičce v neděli k večeru Malínský, Havlíček a Jirouš. Později trousili se též ostatní duchověrci.

Po cestách s vrchu Žalého ubíralo se v jednotlivých tlupách mnoho výletníků: šli z restaurace, smáli se, houkali i zpívali.

„Těm je veselo! Každou neděli jich je plno, jako procesí!“ prohodil Jirouš.

„Inu, ať se radujou!“ mínil Malínský. „Však to máme dnes první neděli, co je trošku teplíčko, pořád foukaly studený větry.“

„Na Kotli byl ještě předešlou neděli sníh!“ prohodil Havlíček.

„Tak se lidi poďvejme!“ divil se Malínský. „A už je po svatém Jánú!“

„Ve Sněžných Jamách je sníh po celý rok!“ vypravoval Jirouš.

„Tys tam byl?“ ptal se Malínský.

„Bodejť ne! Až dole jsem byl, všechno jsem prolezl! Taky na Sněžce jsem byl. Je tam podívání! Cesty jako na stole, a všude plno pánů a paniček, většinou samí Prajzáci. Vy jste tam nebyl?“

„Já?“ opáčil otázku Malínský. „Já jsem nebyl ještě ani na Žalým, a je to tu u samý huby říkajec.“

„Ale jděte, nepovídejte! Lidé sem jdou zdaleka, a vy se tam ani nepodíváte! Toť máte zrovna hřích.“

„Inu ať mám nebo nemám, když jsem tam nebyl, tak jsem tam nebyl. Ono se ti řekne – ale kdy mám jít? V neděli letím se šátkama, anebo jdu-li v sobotu, v neděli mě bolejí nohy, a tak si radš zajdu někde blízko do háje. A kdybych tam lined vyšel, co mně to bude platný? Na věž bych stejně nemoh, protože se za to musí platit.“

„Inu šesták by vás přec nezabil!“

Ještě než vyrazíme na Žalý, vzpomeneme v Braně na zdejší pobyt autora patřícího ke skupině České moderny, **Josefa Karla Šlejhara** (17. října 1864, Stará Paka – 3. září 1914, Praha), představitele naturalismu, narozeného a působícího jen těsně za hranicemi Libereckého kraje. Kvůli neshodám

mezi rodiči byl vychováván babičkou, mlynářkou v Dolní Branné. V roce 1892 se s manželkou a dětmi odstěhoval k rodičům do Staré Paky, kde vzbudil pobouření občanů povídkou *Sezima*. Po konfliktu se rodina v roce 1895 usídlila na zděděném statku v Dolní Kalné, na němž se pokoušel hospodařit. Finanční neúspěch a rozpory mezi manželi vedly k rozvodu manželství a odchodu ze statku. Celoživotní problémy se promítly i do jeho výrazně pesimistické tvorby, typické děsivými detaily, konflikty, zlobou a smrtí jako jediným východiskem, život na vesnici je v ní líčen v těch nejhorších barvách. Dolní Kalná se tak stala předobrazem dějiště zejména románů *Lípa* (1908, Šlejhar píše o vsi Jistebnice) a *Vraždění* (1910), v němž si lidé na vesnici navzájem znepřijemňují život. Nejznámějším dílem se stala kniha o týraném dítěti *Kuře melancholik* (1889). Šlejharovo jméno nese ulice v Nové Pace, v níž je i pamětní deska na místě, kde stával Šlejharův rodný dům.

Pod Žalým leží Benecko, v němž často pobýval od roku 1908 **Jaroslav Vrchlický** (17. února 1853, Louny – 9. září 1912, Domažlice) v tzv. Hronově na chalupě č. p. 67 malíře a lyžaře Františka Karla Hrona (3. prosince 1874, Praha – 31. března 1928, Praha). Ten Vrchlického v roce 1907 portrétoval a jeho manželka pocházela z Jilemnice. Vrchlický navštívil také Labský vodopád a Kozí hřbety, jak píše i v dopisech sebraných v knize *Své milence. Písňe Viviany. Listy a básně pro Justýnu Vondroušovou*. V dopise ze 7. 12. 1905 nalezneme dokonce báseň začínající veršem: „Ty přijdeš jako Sněžka božské lásky...“

Přes Horní Štěpanice se zříceninou hradu a Křížlice dojdeme do Víchovské Lhoty. Zde se narodil **František Kaván** (10. září 1866 – 16. prosince 1941, Libuň), významný český malíř-krajinář, básník a překladatel z ruštiny. Školu navštěvoval v Křížlicích a gymnáziem v Hradci Králové, v roce 1889 začal studovat malířství na pražské Akademii v krajinářském ate-

Literární putování

Libereckým krajem

březen
2022

Krajská
vědecká
knihovna
v Liberci

liéru u Julia Mařáka. Výrazný přechod v Kavánově životě znamenal přesídlení do Železnice, kde pobýval mezi lety 1900 a 1904. Byla to doba šťastná, znamenající zlepšení existenčních podmínek. V roce 1900 získal diplom a zlatou medaili na Světové výstavě v Paříži za obraz *Podmrak*, který vytvořil roku 1894 ve své rodné vsi. Nějaký čas žil v Nové Vsi nad Popelkou. V roce 1902 vyšla Kavánovi sbírka Tolstého povídek přeložených do krkonošského nářečí s názvem *Poudačky. Nářečím z nad Jilemnice přeložil Kavánů František*. V roce 1922 se přestěhoval do Libuně, kde měl konstantní přísun objednávek, jeden z jeho posledních obrazů

jsou *Malé Krkonoše*, který namaloval po zabrání Sudet a vytvoření Protektorátu Čechy a Morava. Pochován je v rodinné hrobce v Libuni. Na náhrobku je umístěna busta od sochaře Karla Pešaty. Ulice s jeho jménem jsou v Lomnici n. P., Jilemnic, Vrchlabí, Turnově, památník v Libuni, Naučná ministerka Zarostlá místa Kavánových obrazů v Jestřabí v K. Regionu se týká jeho báseň *Na Labské louce*, v dalších zmiňuje hory obecně (*Na jarním výsluní: Sněžný vrchol...*, *Jarní svítání*, *Podhorskou osadou ad.*), viz kniha **Přesýpání nálad. Básně a eseje z konce století** (1989).

Marek Sekyra

NA LABSKÉ LOUCE

František Kaván

*V rašelném ostřic pažitě,
ve spoustách křovisek jako drn hustých
tmavá kleč plazí se po rovních pustých,
staletí vzdorná k zimám zarytě;
pahýlu čnějí kosti vybílené,
sever se po horách zuřivě žene,
do černa hnědá se jezírka voda.
Zrak se těšil tak na velké kamenné stráně –
nezřít jich. Škoda!
Mračna v letu se chytají kleči a pláně.*

Výletní mapa

- **Start** – Horní Branná – rodiště J. Šíra, působiště J. K. Šlejhara
- **1)** – Přední Žalý – dějiště děl J. Šíra, rozhledna
- **2)** – Benecko – působiště F. K. Hrona, pobyt J. Vrchlického
- **3)** – Horní Štěpanice – zřícenina hradu / Křížlice – působiště F. Kavána
- **Cíl** – Víchovska Lhota – rodiště F. Kavána

